

ПАМ'ЯТІ АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ М.В. БАГРОВА

21 квітня ц.р. пішов із життя відомий вчений, географ, наш колега, академік НАН України, Герой України **Микола Васильович БАГРОВ**, який впродовж 15 років очолював Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського. Кожний, хто спілкувався з Миколою Васильовичем, пам'ятає теплоту і щирість зустрічей, особливо в Криму, який він безмежно любив.

Народився Микола Васильович 26 жовтня 1937 р. у с. Новотроїцькому на Херсонщині. У 1959 р. закінчив природничо-географічний факультет Сімферопольського педагогічного інституту. Викладав географію у середній школі, набував досвіду як інженер в Інституті мінеральних ресурсів. У 1963-1969 рр. – аспірант, асистент, після захисту кандидатської дисертації у 1967 р. – старший викладач кафедри економічної географії Кримського педінституту.

Кандидатська дисертація була присвячена формуванню та розвитку міжрайонних транспортно-економічних зв'язків ТВК на прикладі Південного економічного району. Докторську дисертацію «Регіональна геополітика (на прикладі Криму)» Микола Васильович захистив у 2001 р.

У 2002 р. М.В. Багрова було обрано членом-кореспондентом НАН України, у 2010 р. – дійсним членом (академіком) НАН України.

Становлення М.В. Багрова як ученого, розвиток його дослідницьких спрямувань можна простежити за тематикою основних публікацій, яких видано понад 200, у т.ч. понад 20 монографій (окремі – у співавторстві).

У 60-х роках – це головним чином питання економічної географії Криму, Причорномор'я, у 70-80-х роках превалюють проблеми рекреаційної географії загалом та стосовно Криму, у 90-х роках до цих питань долучаються теми природокористування, екологічні, зокрема з політичної екології, а також пов'язані зі сталим розвитком, які стають особливо актуальними після Конференції ООН з питань навколишнього середовища та розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), імператив сталого розвитку, як визначальний у XXI ст., стає постійним у подальших наукових напрацюваннях М.В. Багрова.

На цих вихідних положеннях базується й розроблення вченим принципів регіональної геополітики, які він обґрунтував у своїх працях початку 2000-х років. Посилаючись на роботи відомих учених, він зазначає, що в сучасній Україні геополітика відроджена як географічна дисципліна в структурі соціальної географії. Об'єктом регіональної політики визначає регіон як географічний феномен, невід'ємну частину держави, якій притаманна цілісність, територіальна структура, система виробничої й невиробничої сфер і різноманітних соціальних відносин; вважає, що за кінцевою метою регіональна геополітика є конструктивною географією регіону.

Ці позиції викладені в окремих статтях (у тому числі в «Українському географічному журналі») та монографії «Региональная геополитика устойчивого развития» (2002).

У колі наукових досліджень М.В. Багрова важливе місце посідали проблеми географічної науки на сучасному етапі її розвитку: місія географії на межі тисячоліть, нова її предметно-об'єктна сутність, важливість участі географів у інноваційному розвитку України, особливо розвитку соціально важливих інновацій та інше.

Усвідомивши значення інформаційної революції постіндустріального суспільства, що в нашій країні лише заявляло про себе, М.В. Багров виступив перед географами на VI з'їзді Українського географічного товариства (Чернівці, 2004) з ґрунтовною доповіддю «Інформаційна географія: науковий відгук на виклик епохи», де визначив місце, роль і парадигму інформаційної географії. Невдовзі він підготував і видав монографію «География в информационном обществе» (2005) і неодноразово обстоював цю новаторську позицію на сесіях Наукової ради з фундаментальних географічних проблем Міжнародної асоціації Академії наук та інших географічних форумах.

У публікаціях в УГЖ з цих питань М.В. Багров дав визначення глобального інформаційного суспільства,

обґрунтував основну парадигму географії на етапі його формування, а комплекс наукових дисциплін, завданням яких має бути пізнання світу, побудованого на якісно новій, інформаційній основі, запропонував вважати інформаційною географією.

Але найжиттєдайнішою Микола Васильович вважав концепцію сталого ноосферного розвитку, яку він висунув і обґрунтував разом із своїми однодумцями на основі докладного вивчення праць В.І. Вернадського, його вчення про ноосферу. Цій видатній постаті – академіку Академії наук України, ректору Таврійського університету М.В. Багров приділяв особливу увагу. У 1995 р. вийшла його монографія «Учение В.И. Вернадского о ноосфере в свете экологических проблем современности», згодом – низка статей про кримські роки вченого, його зв'язок з університетом, про нього як природодослідника-кримознавця, значення його діяльності для Криму тощо. Микола Васильович був співавтором видання «В.И. Вернадский и Крым: люди, места, события...» (2004, 2012), науковим редактором бібліографічного покажчика в 2 ч.; ч. 2: «В.И. Вернадский и Крым». У Таврійському університеті було розроблено і запроваджено курс «Ноосферология» для усіх спеціальностей, проведено кілька міжнародних конференцій, наукових читань, присвячених В.І. Вернадському.

Згодом, далі опрацьовуючи проблему, Микола Васильович видав монографію «Устойчиво-ноосферное развитие региона: проблемы, решения» (2010). Він обґрунтовано запропонував Таврійський університет разом із Кримським науковим центром НАН України як остов майбутнього ноосферного університету ЮНЕСКО та Інституту інноваційного розвитку.

Значним доробком ученого був Атлас Автономної Республіки Крим (2003; голова редакційної колегії), підготовлений у співпраці з Інститутом географії НАН України та Інститутом передових технологій.

Вагомим є внесок М.В. Багорова у розвиток вищої освіти, у т.ч. географічної.

Саме завдяки його ініціативі та зусиллям Сімферопольський педагогічний інститут було перетворено на регіональний освітньо-науковий центр – Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського. Протягом 15 років його ректорства (вперше було обрано в 1999 р.) в цьому університеті значно зросла кадрова та матеріально-технічна база, створено науково-дослідний центр «Технології сталого розвитку», відкрито кафедру ЮНЕСКО «Відновлювана енергетика і сталий розвиток», створено Ботанічний сад на базі парку «Салгірка», виконано десятки наукових та науково-освітніх міжнародних проєктів. Було також розроблено концепцію та створено музей ноосферного розвитку «Універсум», що став інтелектуальним пам'ятником цій видатній людині.

Чверть століття М.В. Багров працював на відповідальних державних посадах. Зокрема, він був Головою Верховної ради Криму, депутатом Верховної ради України 1-го скликання, тричі обраний депутатом Верховної ради АРК. Микола Васильович активно працював як член Президії НАН України, голова Кримського наукового центру НАНУ, віце-президент Українського географічного товариства.

Впродовж багатьох років він був членом редакційної колегії «Українського географічного журналу», активно публікувався і підтримував його.

На всіх етапах свого життя він вирішував питання не лише як державний діяч, а й як учений, добре обізнаний з проблемами, особливо кримськими, здатний до глибокого аналізу та прогнозу.

М.В. Багорова відзначено заслуженими нагородами в Україні й за кордоном: орденами «Знак пошани», «За заслуги» III ст., «Ярослава Мудрого» V ст. та іншими. Уряд Франції нагородив Миколу Васильовича «Пальмовою академічною гілкою». Найвищою відзнакою стало почесне звання «Герой України» «за видатні особисті заслуги перед Українською державою у розвитку національної освіти, підготовку висококваліфікованих фахівців, багаторічну плідну наукову та педагогічну діяльність» (2007).

Микола Васильович був Людиною у найвищому сенсі слова. Чуйність, делікатність, відповідальність, мудра простота у поєднанні з вимогливістю – ці його якості відчув кожен, хто з ним співпрацював або просто спілкувався. В останні роки тяжка хвороба вирвала його з активного життя, але до останнього він переймався питаннями, які становили сенс його діяльності як ученого, педагога, громадянина. Здобутки М.В. Багорова – наукові напрацювання з новаторським підходом, Таврійський університет, численні учні та послідовники, перший у світі музей ноосферного розвитку «Універсум» та інші – це атрибути пам'яті тривалого часу.